

Ireneusz Celary

Rodzina Nazaretańska wzorem dla rodzin chrześcijańskich w świetle listów pasterskich Episkopatu Polski na Święto Świętej Rodziny na Święto Świętej Rodziny

Salvatoris Mater 11/4, 43-55

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rodzina jako *głęboka wspólnota życia i miłości*¹ wyraża się i urzeczywistnia na czterech płaszczyznach: biologiczno-cielesnej, psychicznej, społecznej oraz duchowo-religijnej. Zdaniem biskupów polskich, w tych czterech płaszczyznach rodzina potrzebuje dzisiaj szczególnego wsparcia duszpasterskiego. Pasterze Kościoła w Polsce wspominają o tym między innymi w corocznych listach pasterskich Episkopatu na Święto Świętej Rodziny, w których, szczególnie po roku 1989, z wielką satysfakcją podkreślają, że w dobie laicyzacji, *w epoce kryzysu wielu podstawowych wartości*, w Polsce żyje wiele rodzin, które mimo silnych tendencji sekularyzacyjnych, dalej starają się *współpracować z laską sakramentu małżeństwa*, dając przy tym *niejednokrotnie wzruszające świadectwo głębokiej wiary i miłości, która potrafi przetrwać próbę czasu*².

Ks. Ireneusz Celary

Biskupi wskazują ponadto na rozpowszechnianie się w Polsce wielu niebezpiecznych tendencji, zmierzających zwłaszcza do osłabienia trwałego charakteru małżeństwa, zastępowania go związkami nieformalnymi, do uznania za rodzinę związków homoseksualnych; przejawiających się brakiem posza-

nowania prawa do życia nienarodzonych oraz propagowaniem w wychowaniu dzieci i młodzieży zasad oraz postaw sprzecznych z ideałami życia małżeńskiego³. Wszystko to rodzi, zdaniem biskupów, potrzebę ciągłego przypominania na nowo jasnych zrębów katolickiej nauki o małżeństwie i rodzinie⁴. Skierowując swe pasterskie nauczanie do wiernych w każdą pierwszą niedzielę po Bożym Narodzeniu, pasterze Kościoła w Polsce starają się również zachęcać małżeństwa i rodziny do tego, by zwróciły

Rodzina Nazaretańska wzorem dla rodzin chrześcijańskich w świetle listów pasterskich Episkopatu Polski na Święto Świętej Rodziny

SALVATORIS MATER
11(2009) nr 4, 43-55

¹ LG 48.

² *Świadkowie Ewangelii Życia*. List Biskupów Polskich na uroczystość Świętej Rodziny (22 X 2003), „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 9(2004) 34.

³ Por. *Bądźmy uczniami Chrystusa w rodzinie*. List Pasterski Episkopatu Polski na Święto Świętej Rodziny z Nazaretu z 2007 roku, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 13(2007) 56.

⁴ Por. S. ADAMCZYK, *Małżeństwo i rodzina w nauce II Polskiego Synodu Plenarnego*, w: *Liturgia w dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego*, red. K. MATWIEJUK, Radom [b.r.w.], 68-69.

swą uwagę na Świętą Rodzinę z Nazaretu, która, jak to pokazał papież Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio*, stanowi pierwowzór oraz przykład dla wszystkich rodzin chrześcijańskich. Rodzina Nazaretańska bowiem, *jedyna na świecie [...] nie omieszcza wspomagać wszystkich rodzin chrześcijańskich [...] w przewyciężaniu niepokojów i udręczeń życiowych, w wielkodusznym otwarciu się na potrzeby innych, w radosnym wypełnianiu planu Bożego*⁵.

Nawiązując więc do myśli Papieża, pasterze Kościoła w Polsce starają się w swoim nauczaniu przedstawić Kościołowi oraz społeczeństwu polskiemu nową, pogłębioną syntezę teologiczno-doktrynalną i pastoralną problematyki małżeństwa i rodziny. Przypominają bowiem, że rodzina jest jednym z najcenniejszych dóbr ludzkości i podstawą zdrowego społeczeństwa⁶.

Na Świętą Rodzinę można patrzeć z różnej perspektywy. W niniejszym artykule, w oparciu o nauczanie pasterskie polskich biskupów, spróbujemy uchwycić tylko niektóre zagadnienia. Tematyka ich listów pasterskich, skierowanych do wiernych na każdą Niedzielę Świętej Rodziny, jest bowiem bardzo bogata i można ją ułożyć według różnego klucza. Dlatego też nie jest możliwa do opracowania w ramach krótkiego artykułu. Warta jest jednak głębszej refleksji teologicznej, ponieważ może ona stać się inspiracją do dalszego, nieustannego rozwijania teologii małżeństwa i rodziny⁷.

1. Tajemnica Nazaretu w życiu rodziny chrześcijańskiej

Życie małżeńskie i rodzinne jest dla zdecydowanej większości chrześcijan drogą, na której odpowiadają oni na Boskie wezwanie do świętości i uczestniczą w misji Kościoła. Rodzina należy bowiem nie tylko do porządku naturalnego, ale również do porządku nadprzyrodzonego⁸. Zrodzona w sakramencie małżeństwa „komunia osób” prowadzi małżonków do miłości oblubieńczej. Polega ona na wzajemnym oddaniu się osób na całe życie. Małżonkowie objawiają jednak Boga nie tylko przez komunie miłości, ale także przez rodzicielstwo⁹. Bóg połączył bowiem dar życia z ich miłością małżeńską. Są oni zatem powołani przez Boga

⁵ FC 86.

⁶ Por. *Rodzina nadzieją świata. List Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny 2005 roku*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1(2006) 94.

⁷ Por. P. KURZEJA, *Koncepcja moralności rodzinnej i małżeńskiej w polskich programach duszpasterskich w latach 1989-2006*, Katowice 2009, 12.

⁸ Por. J. GAŁKOWSKI, *Rodzina w ujęciu kardynała Wojtyły*, „Więź” 24(1981) nr 1, 98-100.

⁹ Por. J. BAJDA, *Teologia rodziny w „Familiaris consortio”*, w: JAN PAWEŁ II, *Familiaris consortio*, Lublin 1987, 151-153.

do przyjęcia nowego życia i są również zobowiązani do wychowawczej troski o nie¹⁰.

Tak prawidłowo pojęta miłość małżeńska wyraża się również, zdaniem biskupów polskich, poprzez naśladowanie Świętej Rodziny. W liście pasterskim z roku 1990 czytamy, że także *droga Boga-Człowieka do ludzi wiodła przez rodzinę*¹¹. Biskupi podkreślają ponadto, że Jezus większą część swego ziemskiego życia spędził w Nazarecie, poddany Maryi i Józefowi, prowadząc życie ciche i ukryte, wypełnione modlitwą oraz pracą. Tutaj też nauczył się *u boku Maryi i Józefa, [...] rzetelnej służby swemu Ojcu (por. Łk 2, 49)*¹². Z kolei w liście z 1996 r. pasterze Kościoła w Polsce, wskazując na wychowawczy wzór Świętej Rodziny, odwołują się do słów Jana Pawła II z jego *Listu do Rodzin*, w którym pisze on między innymi, że: *rodzice, obdarzając życiem, uczestniczą w działaniu stwórczym Boga, o tyle przez wychowanie stają się oboje uczestnikami Jego ojcowskiej, a zarazem macierzyńskiej pedagogii. [...] O tej Boskiej pedagogii najpełniej pouczyło nas odwieczne Słowo Ojca, które stając się człowiekiem, objawiło człowiekowi jego własne człowieczeństwo i jego wymiar, tzn. synostwo Boże. Objawiło mu również, jakie jest właściwie znaczenie wychowania człowieka (List do Rodzin, 16)*¹³.

W tej perspektywie biskupi polscy wskazują ponadto, że przykład dany dzisiaj rodzicom przez Świętą Rodzinę odsłania im w jakimś wymiarze ich wychowawcze znaczenie wobec zrodzonego dziecka. W rodzinach bowiem, choćby przeżywających najtrudniejsze koleje losu, dziecko powinno odnaleźć pierwszych oraz niezastąpionych wychowawców¹⁴. Biskupi przypominają również o tym, że Jezus, Maryja i Józef, tak jak każda ludzka rodzina, też przeszli swoje trudne koleje, a następnie dzielili los wielu ubogich Izraela. Jednak *mimo niedostatków i cierpień była to – jak piszą biskupi w liście z 2006 r. – Rodzina szczęśliwa. Szczęśliwa Bogiem i pełnieniem Jego woli, szczęśliwa Dzieckiem i troską o Jego bezpieczeństwo, szczęśliwa miłością Syna*¹⁵.

Ukazując zatem rodzinom polskim życie Świętej Rodziny jako wzór

¹⁰ Por. D. KORNAS-BIELA, *Rodzina źródło życia i szkoła miłości*, Warszawa 2000, 45-48; Zob. W. SKRZYDLEWSKI, *Il matrimonio e la familia nella grande teologia scholastica*, „Studi” 18(1974) 401.

¹¹ *List Biskupów Polskich na niedzielę Świętej Rodziny (1990 r.)*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-2000*, t. II, Marki 2003, 1678.

¹² Por. TAMŻE.

¹³ *List Pasterski Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny (29 grudnia 1996 r.)*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2008.

¹⁴ Por. TAMŻE, 2007.

¹⁵ *List Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny (2006 r.)*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2(12)(2006) 62.

do naśladowania, biskupi wskazują w listach pasterskich przede wszystkim na „świętość” Rodziny Nazaretańskiej. Źródłem zaś tej świętości jest Wcielone Słowo Boże, Jezus Chrystus. W liście z 2000 r. czytamy między innymi: *Tam Jezus [...] czynił postępy w mądrości, w latach i w łasce u Boga i u ludzi (por. Łk 2, 51-52)*¹⁶. Tam również *Odwieczne Słowo Ojca, Jezus Wcielony, przyjmuje słowo ludzkie, wychowawcze słowo Maryi i Józefa*¹⁷. To dzięki więc Jezusowi Maryja i Józef osiągnęły niezmiernie postępy w świętości i łasce w swym domu w Nazarecie, utrzymywanym *pracą rąk Józefa – Ciesli*¹⁸. Jezus bowiem *przynależąc [...] do swej rodziny [...] jako człowiek wszedł w te realia życia ziemskiego, jakie wyznacza jego rodzinny wymiar*¹⁹.

W Roku Jubileuszowym biskupi polscy w swym liście pasterskim napisali, że cała godność Maryi wynika z faktu, że stała się Ona Matką Boga²⁰; godność z kolei Józefa opierała się na byciu dziewiczym mężem Matki Boga²¹. Dzięki temu Maryja i Józef mogą dzisiaj wskazywać polskim rodzinom, na czym polega istota prawdziwej świętości – na umieszczeniu Boga w centrum ich życia osobistego i rodzinnego oraz na zjednoczeniu się z Nim pośród codziennych trosk i ludzkich spraw²². Wtedy również ich zwykła szara codzienność stanie się, zdaniem biskupów, środkiem do osiągnięcia świętości, a w życiu małżeńskim i rodzinnym wszystko będzie czynione z należytą godnością, z szacunkiem dla Bożego prawa oraz wzajemnie dla siebie²³. Rodzina Nazaretańska pokazuje zatem, że jak wszyscy członkowie Kościoła, tak również rodzice oraz ich dzieci powołani są do świętości. I wszyscy razem, jako rodzina, mają wypełniać to Boże wezwanie, aby *rodzina była «Bogiem silna»*²⁴. Zwracają na to uwagę biskupi polscy, zebrani na II Polskim Synodzie

¹⁶ *List Pasterski Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny* (31 grudnia 2000 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2114.

¹⁷ *List Pasterski Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny* (26 grudnia 1996 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2008.

¹⁸ *Słowo Pasterskie Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny* (1997 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2053.

¹⁹ *List Biskupów Polskich na Niedzielę Świętej Rodziny* (1990 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1678.

²⁰ Por. *List Pasterski Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny* (31 grudnia 2000 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2114; Zob. *Wyzwolenie idzie przez rodzinę. List Biskupów Polskich na Uroczystość Świętej Rodziny* (1992 r.), w: *Listy Episkopatu Polski...*, 1810.

²¹ Por. F. FILAS, *Święta Rodzina wzorem dla rodzin*, Sandomierz 2007, 83.

²² Por. B. MOKRZYCKI, *Święta Rodzina*, Kraków 2006, 233.

²³ Por. *List Pasterski Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny* (31 grudnia 2000 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2114.

²⁴ Zob. *List Biskupów na Dzień Świętej Rodziny* (1994 r.), w: *Listy Episkopatu Polski...*, 1881-1885.

Plenarnym, pisząc, że: *Ciche życie Józefa, Maryi i Jezusa w Nazarecie wskazuje, jak rodzice i dzieci mogą jednoczyć się z Bogiem na najbardziej codziennych drogach, jak codzienność staje się szkołą Ewangelii i wprowadza na drogę uświęcenia. Od Świętej Rodziny czerpiemy lekcję życia rodzinnego, jego ewangelicznej prostoty i świętości. [...] Od Rodziny z Nazaretu bierzemy też przykład gorliwej pracy zawodowej i domowej. Wreszcie uczymy się od niej pięknych i niezastąpionych postaw ducha: pokory, milczenia, wytrwałości i wdzięczności*²⁵.

W tej Nazaretańskiej Rodzinie częstą swą służbę wobec Jezusa i Maryi spełnił również św. Józef. Postać tego Świętego stała się treścią listu pasterskiego biskupów polskich na Święto Świętej Rodziny z roku 1989. Biskupi oparli swe rozważania na podstawie refleksji wyjętych z adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Redemptoris custos*, w której św. Józef ukazany jest w swojej misji wobec Jezusa i Maryi. Biskupi przypomnieli w swym liście, że św. Józef był powiernikiem tajemnicy samego Boga, którą przyjął dyskretnie oraz rzetelnie wypełnił²⁶. Nazywany był ojcem Jezusa i choć nie był nim w sposób naturalny, to według Prawa Mojżeszowego faktycznie pełnił tę rolę. Jednak *Jego miłość do Dziewicy Maryi, większa od tej, jakiej mógł oczekiwać wedle miary swego ludzkiego serca, ukazuje najpierw – jak piszą pasterze Kościoła w Polsce – dostojeństwo miłości, przepiękną harmonię serc wobec siebie otwartych i wzajemnie sobie oddanych. Takiej właśnie miłości, która jest w stanie uzdrowić nasze chore rodziny, życzymy wszystkim [...], aby na dobrym i mocnym fundamencie budowali swoje szczęście*²⁷. Biskupi starają się też przypomnieć polskim rodzinom, że św. Józef patronuje dzisiaj każdemu małżeństwu oraz każdej rodzinie, gdyż przypomina im o innych wartościach niż tylko ziemskie, doczesne. Ukierunkowuje bowiem ich uwagę oraz zaangażowanie na to, co Boże, święte, wieczne. W jego przykładzie Rodzina z Nazaretu daje więc każdemu z nas przykład prawdziwego życia oraz pokazuje, jakie powinno ono być – podporządkowane woli Bożej. W ten sposób będziemy postępować w jego świętości. Wystarczy tylko pójść jego śladem – podkreślają biskupi²⁸.

²⁵ Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie, w: II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001, nr 12, 34.

²⁶ Por. *List Pasterski Biskupów Polskich na Uroczystość Świętej Rodziny (1989 r.)*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1641-1642.

²⁷ TAMŻE, 1642.

²⁸ Por. TAMŻE, 1644.

2. Święta Rodzina środowiskiem wzrastania Wcielonego Syna Bożego

W tekstach II Polskiego Synodu Plenarnego czytamy, że rodzice mają prawo wybrać dla swych dzieci taki sposób wychowania moralnego i religijnego, jaki odpowiada ich własnym przekonaniom²⁹. Od Rodziny z Nazaretu mogą brać przykład gorliwej pracy zawodowej i domowej. Mogą także uczyć się od Maryi i Józefa, jak ich dom może stać się szkołą Ewangelii, opartej na ewangelicznej prostocie i świętości³⁰. W przeznaczonym na niedzielę Świętej Rodziny roku 1985 liście pasterskim, pasterze Kościoła w Polsce podkreślają, że tak jak dla Jezusa Rodzina Nazaretańska stała się miejscem Jego wzrastania w latach i łasce u Boga i u ludzi, tak dla każdego dziecka rodzina chrześcijańska winna przyczyniać się do tego, *ażby młodość była «wzrastaniem», aby niosła z sobą akumulację wszystkiego, co prawdziwe, co dobre i piękne*³¹.

W liście pasterskim z roku 1990 biskupi polscy przypominają z kolei, że droga Boga-Człowieka do ludzi wiodła przez rodzinę. Przynależąc jednak do swej rodziny, którą tworzył wspólnie z Maryją i Józefem, od najmłodszych lat uczył się też w niej rzetelnej służby swemu Ojcu (por. Łk 2, 49)³². Widzimy to w wydarzeniu Jego Ofiarowania w świątyni, w której Maryja i Józef, postępując według Prawa Mojżeszowego, pokazali, że także ich Syn, jak i oni sami, jest zależny od Boga. Wydarzenie to dowodzi, że Bóg jest Panem całej rzeczywistości i każdy powinien to uznać³³. W swoim liście z 1990 r. biskupi podkreślają także, że Święta Rodzina uczy w ten sposób polskie rodziny wierności Bogu: *Trzeba bowiem, aby nasze chrześcijańskie rodziny, odkrywając swoje powołanie, trwały nie tylko w słuchaniu, ale także w spełnianiu woli Bożej*³⁴.

Przedstawiając swoje Dzieciątko w świątyni Bogu, Maryja i Józef złożyli Mu w ofierze to, co mieli najcenniejszego – swego umiłowanego Syna. Zdaniem Pasterzy Kościoła w Polsce, za ich przykładem, także wszystkie rodziny chrześcijańskie powinny ofiarować całe swe życie rodzinne Bogu³⁵. Wszystko bowiem, co mamy, do Niego należy, ale

²⁹ Por. *Powołanie do życia w małżeństwie...*, 14, s. 34.

³⁰ Por. JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptoris Mater* (25.03.1987), 24.

³¹ *Na Niedzielę Świętej Rodziny „Młodzi w życiu rodzinnym”* (1985 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1482.

³² Por. *List Biskupów Polskich na Niedzielę Świętej Rodziny* (1990 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1678.

³³ Por. B. MOKRZYCKI, *Święta...*, 201.

³⁴ *List Biskupów Polskich na Niedzielę Świętej Rodziny* (1990 r.)..., 1681-1682.

³⁵ Por. *Na Niedzielę Świętej Rodziny wezwanie do Rodzin w Roku Maryjnym*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1556.

z drugiej strony On stworzył człowieka jako wolnego i dlatego oczekuje na jego dobrowolny dar. W Międzynarodowym Roku Rodziny biskupi zatem oddając wstawienictwu Świętej Rodziny wszystkie polskie rodziny, prosili w liście pasterskim Rodzinę Nazaretąską o pomoc we wszystkich trudnościach rodzicielskiej służby oraz o zaufanie dla polskich rodzin, na wzór Świętej Rodziny, Bogu w Trójcy Jedynemu³⁶. W liście pasterskim z roku 2001 przypomnieli z kolei polskim rodzinom, aby sprawy własnej rodziny przeżywali tak, jak Jezus, Maryja i Józef – w zaufaniu Bogu oraz posłuszeństwie Jego świętym prawom, co stanowi najprostszą drogę do świętości³⁷.

Biskupi przypominają jednak, że droga do świętości wymaga ducha ofiary. W Roku Wielkiego Jubileuszu 2000-lecia chrześcijaństwa biskupi przypomnieli w liście pasterskim, że i Świętą Rodzinę nie omijało cierpienie³⁸. Wcześniej, w Roku Kongresu Eucharystycznego w Polsce wskazywali z kolei na *opatrznościowe ocalenie Jezusa, jakie dokonało się dzięki ofiarnemu posłuszeństwu św. Józefa i Matki Najświętszej wobec Bożych natchnień i pouczeń*³⁹. Maryja i Józef doświadczyli bowiem najpierw cierpienia przy narodzeniu Jezusa, gdy *nie było dla nich miejsca w gospodzie*, potem z powodu groźby Heroda oraz ucieczki do Egiptu, a w końcu znowu przeżyli trzy dni bólu, poszukiwań i niepokoju, gdy mały Jezus pozostał w Świątyni jerozolimskiej. Cierpienia te, które stały się wtedy ich udziałem, zbliżyły ich jednak do siebie⁴⁰. Chociaż Bóg z jednej strony dopuścił tyle udręk nawet na te święte Osoby, to z drugiej wskazywał zawsze najlepsze wyjście z trudnej sytuacji. Biskupi przypominają więc polskim rodzinom, że i im wskaże Bóg najlepsze rozwiązanie, jeśli tylko zawierzą Mu swoje cierpienie⁴¹.

Świadectwo domu rodzinnego, w którym Jezus przyszedł na świat i się wychował, pokazuje, że w życiu każdej rodziny, wcześniej czy później, musi pojawić się cierpienie. I wtedy pojawia się pytanie: dlaczego? Maryja i Józef dają nam wspaniały przykład, że odpowiedzi na to bole-

³⁶ Por. *Na Uroczystość Świętej Rodziny: „Wypełnić wszystko według Prawa Bożego”*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1844.

³⁷ Por. *„Wybrańcy Boży, święci i umiłowani”* (Kol 3, 12). *List Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny* (2001 r.), „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 7(2002) 27.

³⁸ Por. *„Słowo Chrystusa niech w was przebywa z całym swym bogactwem”*. *List Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny 2000 roku* (31 XII 2000), „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 5(2000) 28.

³⁹ *Na Niedzielę Świętej Rodziny „Eucharystia – sakramentem pełni życia w rodzinie”* (28 grudnia 1986 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1516.

⁴⁰ Por. F. FILAS, *Święta Rodzina wzorem...*, 140.

⁴¹ Por. *Na Niedzielę Świętej Rodziny* (28 grudnia 1986 r.)..., 1516.

sne pytanie o sens cierpienia należy szukać u Jezusa. Cierpienia bowiem są właśnie po to, żeby poprzez nie szukać i odnaleźć Chrystusa. Piszą o tym biskupi polscy w liście z roku 1983, w którym pouczają polskie rodziny o tym, by swoje codzienne krzyże starali się łączyć z Krzyżem Chrystusa, który także i dla nich stanie się znakiem zwycięstwa, ponieważ *Cierpiąc w zjednoczeniu z Ofiarą Chrystusa, przyczyniamy się do moralnej odnowy*⁴².

Pasterze Kościoła w Polsce podkreślają dalej, że w tym duchowym klimacie nazaretańskiego domu Jezus uczył się stopniowo wspólnotowego życia⁴³. Tutaj przygotowywał się też do późniejszej działalności publicznej⁴⁴. Pragnął On jednak upodobnić swe życie do tego, jakie prowadziły zwykłe rodziny. Uczynił to tak dalece, że w tym okresie nie słyszymy o żadnych Jego cudach czy nauczaniu. Nie oznacza to, że ten okres życia Chrystusa nie był ważny. W tym kontekście biskupi polscy w liście pasterskim z roku 1985 piszą o tym, że Jezus ukazuje tutaj, zwłaszcza młodemu, tzw. „teologię wzrastania” w życiu rodzinnym⁴⁵. Obierając bowiem taką drogę, Jezus chciał pokazać, że świętość jest możliwa w życiu znanym tylko Bogu, ukrytym przed światem. To właśnie w tym okresie Maryja i Józef osiągnęli świętość, ofiarując Jezusowi rodzicielską miłość, gdy On ze swej strony otaczał ich synowską czcią. Było to życie zwyczajne i zarazem święte. Obserwując później działalność publiczną Syna Bożego, możemy zauważyć, jak wiele się nauczył, przebywając w swoim domu rodzinnym. Wiemy, że Jezus był poddany wtedy swoim Rodzicom, jak każde dziecko w izraelskiej rodzinie. Nie było to jednak poddaństwo niewolnicze, lecz poddaństwo miłości, przez które nie utracił nic ze swej godności i wielkości, nic ze swej Boskiej natury⁴⁶. Posłuszeństwo Chrystusa wobec Maryi i Józefa było także wyrazem posłuszeństwa wobec Boga Ojca i Jego woli.

Może nas dziwić, że Jezus, będąc Synem Bożym, podlegał prawom ludzkiego rozwoju. Jednak upodobił się On do nas we wszystkim, z wyjątkiem grzechu, więc w swoim człowieczeństwie wzrastał jako Dziecko, napełniał się mądrością praktyczną, zdobywał doświadczenie jak każdy

⁴² *Na Uroczystość Świętej Rodziny* (1983 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1427.

⁴³ Por. *List Pasterski Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny* (31 grudnia 2000 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2114.

⁴⁴ Por. *Słowo Pasterskie Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny* (1997 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2053.

⁴⁵ Por. *Na Niedzielę Świętej Rodziny: „Młodzi w życiu rodzinnym”* (1985 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1486.

⁴⁶ Por. M. MOKRZYCKI, *Święta...*, 173.

inny człowiek, a łaska, czyli upodobanie Boże spoczywało na Nim⁴⁷. Pasterze Kościoła w Polsce w liście z roku 1990 piszą, że Jezus dlatego w taki sposób wszedł do rodziny ludzkiej, aby przekazać jej posłanie miłości Ojca, który *tak umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał* (J 3, 16)⁴⁸.

Przypominając wiernym sylwetkę Świętej Rodziny, biskupi polscy pragną podkreślić, że życie ciche, wypełnione modlitwą i pracą, jakie prowadziła Święta Rodzina, winno dzisiaj stać się wzorem dla każdej współczesnej rodziny⁴⁹. Wskazują, że Jezus, Maryja i Józef uczą nas nieustannej modlitwy, która jest więzią jednoczącą wszystkich członków rodziny i sprawiającą, że Chrystus jest szczególnie obecny pośród nich (por. Mt 18, 20). W liście z roku 1983 proszą Świętą Rodzinę, aby dodawała sił wszystkim rodzinom *w codziennej pracy ku chwale Stwórcy*⁵⁰. Biskupi polscy przypomnieli tym samym wszystkim rodzinom polskim, że także wspólne życie Rodziny z Nazaretu naznaczone było pracą. Maryja wykonywała bowiem wszystkie prace domowe, jak każda żona i matka. Józef utrzymywał Ją i Syna, zarabiając jako stolarz. Jezus, o którym mówiono, że jest „synem cieśli”, również uczestniczył w tej pracy. Chciał przez to ukazać jej rangę i znaczenie oraz ją uszlachetnić. W ten sposób została ona przyjęta do tajemnicy Wcielenia i w szczególny sposób odkupiona i jako taka ma szczególną wartość⁵¹. Praca bowiem może stać się także pełną zasługi modlitwą i w ten sposób przybliżyć nas jeszcze bardziej do Boga.

List pasterski na Niedzielę Świętej Rodziny z roku 1997 pasterze Kościoła w Polsce rozpoczynają od zacytowania kolekty mszalne z tego święta, w której modlimy się, aby Jezus, Maryja i Józef stawali się wzorem życia dla każdej rodziny chrześcijańskiej⁵². Rodzina jest tak ważną drogą życia, że sam Chrystus zechciał właśnie w rodzinie i przez rodzinę objawić się światu⁵³. W niej bowiem narodził się i wzrastał, tam spędził większą część swego dorosłego życia, przygotowując się do publicznej działalności i szczytu swego posłannictwa – Misterium Paschalnego.

⁴⁷ Por. TAMŻE, 207.

⁴⁸ Por. *List Biskupów Polskich na Niedzielę Świętej Rodziny* (1990 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1678.

⁴⁹ Por. TAMŻE.

⁵⁰ *Na Uroczystość Świętej Rodziny* (1983 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1429.

⁵¹ Por. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Redemptoris custos*, Watykan 1989, 22 [dalej: RC].

⁵² Por. *Słowo Pasterskie Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny* (1997 r.), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2053.

⁵³ Por. F. FILAS, *Święta Rodzina wzorem...*, 165.

Potrzeba nam zatem takich rodzin, w których, jak piszą biskupi polscy, *dokomuje się istotny proces przekazywania życia i wychowania człowieka do życia wiecznego, do zbawienia*⁵⁴.

3. Wzajemna miłość Małżonków

W *Liście do Rodzin* Jan Paweł II napisał, że Święci Małżonkowie z Nazaretu stali się z Bożej woli przykładem miłości oblubieńczej męża do żony i żony do męża⁵⁵. Maryja poczęła z Ducha Świętego i z tego samego Ducha poczęła się również na nowo miłość Józefa. Bóg nie żądał bowiem od niego ofiary z miłości do małżonki, lecz ponownie wezwał go i powołał do tej miłości, chociaż jej kształt miał odbiegać od jego dotychczasowych oczekiwań. Józef zgodził się zamienić swe ludzkie powołanie do miłości w miłość oddaną na służbę Osoby i misji Jezusa oraz Jego Matki. Składając całkowity dar z siebie i ze swego życia, podporządkowując Bożym planom swoje szczęście małżeńskie, rezygnując z naturalnej miłości i przyjmując wyznaczone sobie miejsce, udowodnił swą bezinteresowną miłość do Maryi⁵⁶. Pasterze Kościoła w Polsce, w liście z roku 1995 przypominają zatem małżonkom chrześcijańskim, że *życie człowieka polega na ciągłym obdarowywaniu się miłością, na uzupełnianiu się mężczyzny i kobiety. To rodzi pokój i harmonię. [...] To ogranicza szansę osobowego i społecznego rozwoju*⁵⁷.

W adhortacji apostoelskiej *Redemptoris custos* Jan Paweł II podkreślił dalej, że Maryja i Józef zjednoczeni byli ze sobą więzią miłości oblubieńczej i zarazem dziewiczej. Ewangelisci, choć stwierdzają, że Jezus począł się z Ducha Świętego, i że w tym małżeństwie było zachowane dziewictwo, nazywają również Józefa małżonkiem Maryi, a Maryję małżonką Józefa. Te dwa rodzaje miłości, które ich łączyły, ukazują tajemnicę Kościoła, dziewicy i oblubienicy, której symbolem jest właśnie to ich małżeństwo⁵⁸. Z woli Bożej ta Święta Para patronuje zatem oraz służy za przykład dwom stanom życia, które, jak mogłoby się wydawać, wykluczają się wzajemnie. Dla biskupów polskich taka ich postawa jest przykładem oddania się woli Stwórcy z całą uległością wiary⁵⁹.

⁵⁴ *Słowo Pasterskie Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny* (1997 r.)..., 2054.

⁵⁵ Por. JAN PAWEŁ II, List do Rodzin *Gratissimam sane* z okazji Roku Rodziny 1994, w: *Wybór listów Ojca świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1997, 20.

⁵⁶ Por. RC 8.

⁵⁷ *List Biskupów Polskich na dzień Świętej Rodziny: „Pojednajcie ludzi z życiem”* (31 XII 1995), w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1942.

⁵⁸ Por. RC 20.

⁵⁹ Por. *Słowo Pasterskie Biskupów Polskich na Święto Świętej Rodziny*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 2053.

Biskupi polscy podkreślają też, że do takiej miłości uzdalnia małżonków Duch Święty, udzielając im darów właściwych sakramentowi małżeństwa⁶⁰. Miłość bowiem, aby była prawdziwa, musi być darem Bożym, musi pochodzić od Tego, który sam jest Miłością⁶¹. Zaszczepiona w ludzkich sercach przez Ducha Świętego, stale musi być przez Niego podtrzymywana. To On kształtuje wszelką ludzką miłość, a szczególnie oblubieńczą miłość małżonków i pogłębia w niej to, co godne i piękne⁶². Tak samo jak rozlał ją w sercu Maryi i Józefa, tak rozlewa ją w sercach wszystkich małżonków, którzy pragną, aby ich uczucie było dobre, piękne i czyste. Taka miłość staje się wtedy źródłem jedności rodziny⁶³.

Małżeństwo zatem *uczestniczy w przymierzu pomiędzy Chrystusem a Kościołem, włącza ludzką miłość w Bożą tajemnicę miłości, jest nie tylko drogą realizacji miłości dwojga osób, lecz także drogą ich zbawienia. Przez miłość na wskroś ludzką – pełną, wierną, wyłączną i płodną, posuwającą się aż do ofiary z siebie, małżonkowie wzajemnie się uświęcają*⁶⁴. Chrystus miłujący Kościół uczy małżonków być nawzajem dla siebie darem w miłości⁶⁵. Na wzór Świętej Rodziny, piszą biskupi polscy w liście pasterskim z roku 2006, winni oni starać się o wzrost tej miłości do Niego i do siebie samych⁶⁶. Ze swej strony Jezus umacnia ich na trudy małżeńskiej i rodzicielskiej miłości, która ma być wierna, cierpliwa i zdolna do najwyższych poświęceń dla współmałżonka i dla dzieci.

Pasterze Kościoła w Polsce przypominają wreszcie małżonkom chrześcijańskim, że Święta Rodzina jest dla nich wzorem miłości wiernej i ofiarnej⁶⁷. Najważniejsza zawsze pozostaje miłość, ale jej sprawdzianem jest wierność i zdolność do ponoszenia ofiar. Miłość nie może istnieć bez wierności, bowiem niewierność niszczy miłość, a zarazem także świętość. Podobnie nie ma prawdziwej wierności bez ofiary. Te trzy rzeczywistości muszą więc zawsze ze sobą współistnieć i być od siebie zależne: *Miłość*

⁶⁰ Por. S. SZCZEREK, *Posługa rodzinie w nauczaniu Jana Pawła II*, Sandomierz 2006, 44.

⁶¹ Por. *Na niedzielę Świętej Rodziny wezwanie do rodzin w Roku Maryjnym*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1557.

⁶² Por. J. SALIJ, *Małżeństwo chrześcijan jako udział w Paschalnym Misterium Chrystusa*, w: *Evangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej. Program duszpasterski na Rok 1993/94*, red. E. SZCZOTOK, A. LISKOWACKA, Katowice 1993, 72.

⁶³ Por. JAN PAWEŁ II, *List do Rodzin...*, 20.

⁶⁴ *Powołanie do życia w małżeństwie...*, 5, s. 31.

⁶⁵ Por. J. BAJDA, *Teologia rodziny...*, 153.

⁶⁶ Por. *List Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny 2006 roku*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2(2006) 62.

⁶⁷ Por. *List Biskupów Polskich na Uroczystość Świętej Rodziny*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski...*, 1308.

wyraża się w wierności, a do zachowania wierności potrzebna jest ofiara, czyli wyrzeczenie, rezygnacja z tego, co mogłoby sprzeniewierzyć się miłości. [...] Ofiara bowiem, ponoszona dla miłości, oczyszcza i potęguje ją, a tak spotęgowana miłość, wzmacnia wierność⁶⁸.

Ponieważ istota oraz zadania rodziny są określane przez miłość, a do jej najważniejszych zadań należy strzeżenie i przekazywanie jej, każda chrześcijańska rodzina powinna, zdaniem Jana Pawła II, upodabniać się do Świętej Rodziny, w której ta miłość ujawniła się w sposób wzorcowy⁶⁹. Bóg wielkie rzeczy objawia zwykle przez rzeczy proste i zwyczajne. Dlatego właśnie wielką miłość objawił światu przez prostą Rodzinę z Nazaretu. Przeszła Ona przez wszystkie próby cała, ponieważ Jej fundamentem było zawierzenie Bogu i wzajemna miłość. Jej członkowie zaufali całkowicie Bogu, który tej ich wzajemnej miłości dał wyjątkową głębię, szlachetność i pełnię. Dlatego byli Oni dla siebie nawzajem darem i błogosławieństwem, i w nich, jak podkreślają biskupi polscy, *zakotwiczona jest radość i nadzieja jutra ludzkości*⁷⁰.

Ks. dr hab. Ireneusz Celary
Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego (Katowice)

Plac Wyzwolenia 21
PL - 40-423 Katowice-Janów

e-mail: icelary@op.pl

La Famiglia di Nazareth come modello per le famiglie cristiane alla luce delle lettere pastorali dell'Episcopato Polacco per la Festa della Santa Famiglia

(Riassunto)

La famiglia quale intima comunione di vita e di amore si esprime e si realizza in quattro settori: biologico-corporeo, mentale, sociale, spirituale e religiosa. Secondo i vescovi polacchi la famiglia ha bisogno oggi di un sostegno speciale e della cura pastorale. Pastori della Chiesa in Polonia si riferiscono a questo problema nelle lettere pastorali per la Festa della Santa Famiglia.

⁶⁸ B. MOKRZYCKI, *Święta...*, 160.

⁶⁹ Por. RC 7.

⁷⁰ *List Biskupów Polskich na Dzień Świętej Rodziny*, w: *Listy Pastorskie Episkopatu Polski...*, 1885.

Quindi, riferendosi al pensiero del Papa, i pastori della Chiesa in Polonia stanno cercando di introdurre nel suo insegnamento per la Chiesa e il popolo polacco una nuova sintesi approfondita della questione del matrimonio e della famiglia. Fanno notare che la famiglia è uno dei più preziosi valori umani e la fondazione di una società sana.

La Sacra Famiglia può essere vista da diverse prospettive. In questo articolo, basato sull'insegnamento pastorale dei vescovi polacchi, si cercherà di acquisire solo alcune delle questioni. Per questo il contributo è stato diviso in questo modo: 1) Il mistero di Nazareth nella vita della famiglia cristiana (La vita coniugale e familiare è per la stragrande maggioranza dei cristiani il modo in cui essi sono responsabili alla chiamata di Dio alla santità e di partecipare alla missione della Chiesa); 2) La Sacra Famiglia è l'ambiente della crescita del Figlio di Dio incarnato; 3) Il mutuo amore dei Sposi, Maria e Giuseppe.